

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף בטיחות ארצי

אוגדן כרטיסי מידע לתנועות נוער

אפריל 2019

תוכן עניינים

2.....	חלק א': כרטיסי מידע
2.....	רקע כללי
2.....	מבנה המסמך והשימוש בו
2.....	הכרטיסים באוגדן
3.....	כרטיס מידע: ניהול משק מים בטיול בתנאי עומס חום
8.....	כרטיס מידע: עומס קור בפעילות חוץ
9.....	כרטיס מידע: עבודה עם חדר מצב והלשכה לתיאום טיולים
12.....	כרטיס מידע: ניהול סיכונים ובטיחות בטיול
13.....	כרטיס מידע: רשימות בדיקה לקראת טיול
15.....	כרטיס מידע: אמצעים פשוטים לטיפול בהרגשה רעה בטיול
18.....	כרטיס מידע: מדיניות הבטיחות בטיולים במערכת החינוך
22.....	כרטיס מידע: הנחיות לפעילות בישולי שדה
25.....	כרטיס מידע: מסעות חניכה אתגריים (מח"א)
27.....	כרטיס מידע: לקחים מאסון נחל קומראן
30.....	כרטיס מידע: הנחיות ודגשים לפעילות מתקנים מתנפחים
33.....	רשימת עזר להפעלת מתקנים מתנפחים
34.....	כרטיס מידע: רכיבה בטוחה על אופניים חשמליים
35.....	חלק ב': דרכי תקשורת

חלק א': כרטיסי מידע

רקע כללי

משרד החינוך רואה בניהול הידע גורם מפתח ליבתי להצלחה כוללת של הבטיחות בפעילויות השונות. לכן, כתיבת הידע, הפצתו והנגשתו מסייעים לחדד נהלים, להסב תשומת לב לנושאי בטיחות מרכזיים ולמנוע תאונות שהכשרה וידע מתאימים יכולים למנוע.

מבנה המסמך והשימוש בו

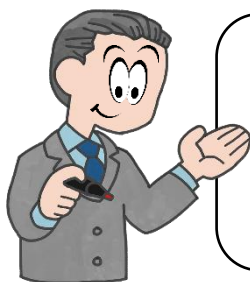
המסמך כולל 12 כרטיסי מידע בנושאים שונים הקשורים להבטחת הבטיחות בפעילויות חוץ ולטיולים. בפרק השני, מרוכזים מספרי טלפון חשובים לקראת יציאה מחוץ לסניפי התנועה.

מומלץ לעשות שימוש באוגדן במהלך תכנון טיולים ופעילויות חוץ, ולוודא כי עיקרי הנהלים וההמלצות להכנה מיטבית מתקיימים במלואם. כמו כן, ניתן לרכז את הנקודות הרלוונטיות מכל כרטיס לקראת פעילות, ולצייד את המדריכים היוצאים לשטח ב"פנקס למדריך" שילווה אותם במהלך הטיול.

הכרטיסים באוגדן

- ניהול משק מים בטיול בתנאי עומס חום
- עומס קור בפעילות חוץ
- עבודה עם חדר מצב והלשכה לתיאום טיולים
- ניהול סיכונים ובטיחות בטיול
- רשימות בדיקה לקראת טיול
- אמצעים פשוטים לטיפול בהרגשה רעה בטיול
- מדיניות הבטיחות בטיולים במערכת החינוך
- הנחיות לפעילות בישולי שדה
- מסעות חניכה אתגריים (מח"א)
- לקחים מאסון נחל קומראן
- הנחיות לפעילות מתנפחים
- הנחיות בטיחות לרכיבה על אופניים חשמליים

כרטיס מידע: ניהול משק מים בטיול בתנאי עומס חום

ניהול משק מים בפעילות חוץ מחייב את מוביל הטיול ביכולת מקצועית:

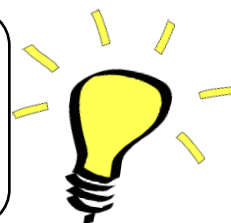
- תכנון מקדים
- ידע בניהול משק מים בשטח
- נקיטת אמצעי בקרה
- ניהול גמיש ע"פ תנאי השטח ומצב הקבוצה.

הסיכונים: מטרתנו היא למנוע מצבים של:

- א. **אירועי חום:** אירוע חום משמעו הפרת האיזון במשק החום של הגוף ומחייב טיפול מיידי. אירוע חום כולל את השלבים: עקת חום, תשישות חום, מכת חום.
- ב. **התייבשות:** התייבשות משמעה ירידת רמת הנוזלים בגוף.
- ג. **טיפול:** יש קושי באבחנה. אירוע חום הינו סוער ומהיר לעומת התייבשות שהינה איטית. לפיכך כל אירוע בשטח ייבחן ויטופל על פי מדדי אירוע חום. הטיפול הנכון הינו היערכות ומניעה של גלישה לאירוע חום. אופן הטיפול בשני השלבים הראשונים של אירוע חום ובהתייבשות הינו דומה: הטיפול מורכב ממנוחה, בידוד, צינון, השקיה.
- לפירוט טיפול והתנהגות באירוע חום ראו כרטיס מידע בנושא אירועי חום.
- ד. **"מכת חום":** הגדרה: אירוע דחק הנגרם מרמת חום חיצונית, או פנימית, או משילובן, הגורם להפרה של איזון פיזיולוגי ומסכן חיים.

כניסה למצב דחק (מעבר הכרחי) מחייבת ניהול נכון! גורמים מסכנים:

- תנאים חיצוניים – מזג אוויר קשה
- תנאים פנימיים – עמידות ירודה
- תנאים ניהוליים – מסה גדולה

מסמך זה מפרט את הנדרש ב:

- א. תכנון "משק מים"
- ב. ניהול "משק המים" בהליכה
- ג. ניהול "משק מים" בחניון לילה

שימו לב:

- ב"עומס חום כבד" – אין אישור לטיולים!!! (למעט אישור מיוחד). עם זאת יש להיערך למצב בו מתפתח באופן לא צפוי "עומס חום כבד" במהלך הפעילות שהחלה בעומס חום רגיל או בינוני.
- כמות המים בפעילות שטח מוגבלת ומוקצבת.
- שימוש לא מבוקר במים, מהווה סיכון בטיחותי.

חלק א': תכנון משק מים

1. כמות המים
2. כללי התנהגות ומשמעת התלמידים והמבוגרים
3. ציוד ועזרים

1. הרכב כמות המים:

1.1 מים נישאים: החל ממינימום 1.5 לי עד 6 לי לתלמיד.

1.2 מים ברכב מנהלה: חישוב כמות מים בחניון:

• בתנאים רגילים: מינימום 10 לי לאדם (תלמידים ומבוגרים) + גיבוי 1.5 לי לאדם.

• בתנאי עומס חום: 12 לי לאדם + גיבוי 2 לי לאדם.

1.3 מים בשטח:

1.3.1 מורכבים מ: נקודות מים קיימות (ברזיות) - יש לוודא מראש כי המים מיועדים לשיטה. במקרה של ספק יש להרתיח את המים, מעיינות, בורות מים, נחלים, גבים.

1.3.2 אסורה **שתיית מים** מברזים בשדות ומברזים לכיבוי אש, מבורות, ממי מעיינות, מערוצי נחלים או ממקורות מים טבעיים או מלאכותיים שלא אושרו על ידי משרד הבריאות, או ע"י גורם מוסמך אחר.

1.3.3 ניתן לעשות שימוש במים בשטח למטרות ריענון, שטיפת כלים.

2. הרכב המשמעת:

2.1 מים אישיים של התלמידים

• כל תלמיד אחראי לשאת את הכמות שהוגדרה.

• כל תלמיד אחראי על שימוש מבוקר.

• המים מחושבים להספיק למשך הזמן שהוגדר (4-10 שעות).

2.2 שימוש נכון במים מנהלתיים

• כל קבוצה אחראית על כמות המים שהוגדרה לה.

• כל קבוצה אחראית על שימוש מבוקר של המים בשטח.

• המים אמורים להספיק לשימוש בחניון לילה ולמילוי לקראת היום הבא.

• יש לוודא שנהלים אלו הם חלק מתדריך ההכנה לפעילות.

2.3 שימוש נכון במים בשטח

שתיה < בישול / שתיה חמה < רענון < שטיפת כלי אוכל < היגיינה < רחצת גוף

2.4 בקרה

2.4.1 תכנון: הכנת תכנית כמות ושימוש במים

טבלת כמויות מים במסע שטח

משך שהייה:					עד 2 שעי'	עד 4 שעי'	עד 6 שעי'	עד 8 שעי'	עד 10 שעי'
עומס חום רגיל - ליטר לתלמיד					1.5	3	4	4.5	6
מי חרום (לכל 30 איש)							3	6	6
עומס חום כבד - ליטר לתלמיד					1.5	3	4.5	6	6
מי חרום (לכל 30 איש)					6	6	6	10	12

את הכמויות יש לבחון ולשנות בהתאם לאופי המסלול (מעלות/חשיפות/ דרגת קושי/ אחר) ומשך המסלול בין נקודות מים (תלוי במספר אנשים בקבוצה ורמת הכושר הפיסי של המשתתפים).

כמויות המים המצוינות מתאימות למסעות ארוכים לתלמידי תיכון.

- דחיפת מים: אם הדבר מתאפשר, יש לתכנן מראש נקודות הצטיידות במים. לעיתים יש לשקול שינוי מסלול כדי לאפשר הצטיידות במים ובכך להפחית את הכמות הנישאת.
- הכנת תכנית חירום: מים לצינון גוף ע"י הרטבה (טיפול מונע או כעזרה ראשונה).

2.4.2 סנקציות

- התראה.
- ניוד – הצבת תלמיד שהפר הנחיות בקבוצה / מיקום אחר.
- הרחקה.

3. ציוד וחומרי תמיכה:

יש להיערך עם ציוד תומך להתמודדות עם עומס חום ומענה ראשוני למשבר:

- ציוד תמיכה: מטריה/שמשיה, מתז מים (שפריצר/מתז גור) לריענון, יריעות צל אישוקבוצתי.
- חומרי תמיכה: סוכר, מלח, חטיפים עתירי אנרגיה, גיל אנרגיה, כדורי מלח, כדורי מגנזיום, כדורי הרגעה, טבליות טיהור מים (להפוך מי גבים למי שתיה).

פרק ב': ניהול משק מים בהליכה במסלול:

1. במהלך עליה להסעה: בדיקה אישית של כל משתתף (מים וכובע).

2. היערכות ליציאה להליכה:

- בדיקה אישית: יש לקיים מסדר יציאה ולוודא אישית ופיסית שכמות המים הנישאת מספיקה. מומלץ לעגן מסדר זה בערך חינוכי של אחריות ובטיחות.
- התאמת משקל: יש לעודד בקשה לעזרה במקרה של תרמיל כבד, גם בנקודת היציאה וגם במהלך ההליכה. יש לעודד ולשבח נכונות "חזקים" לשאת משקל נוסף.
- נשיאת מים: הכמות המצוינת היא מפתח לחישוב כמות קבוצתית. ניתן לחלק משקל באופן התואם יכולת יחידים, כך תהיה שונות בכמות הנישאת ע"י כל תלמיד.
- כמו כן, נשיאת כמויות מים אלו מחייבות ציוד נשיאה מתאים!
- בקרה רפואית: בדיקה וניטור בעיות רפואיות של הרגע האחרון.

3. במהלך ההליכה:

- בדיקה אישית: יש לבצע מספר נקודות בקרה של כמויות המים הנישאות, וליזום עצירות שתייה. בזמן עצירות אוכל ומנוחה, יש לפקח שלא יעשה שימוש קונדסי או לא זהיר במים.
- יש לשאוף לויסות כמות המים כך שמגיעים לנקודת הסיום עם מעט מים נישאים וכמות מקורית של מי חירום.
- ניתן לעשות שימוש חיצוני במים ממקורות מים בשטח. **במצב חירום בלבד** ניתן לטהר מים אלו באמצעות טבליות טיהור לטובת שתייה.

4. תנועה וקצב הליכה:

- במקרה של צורך להשכים לפני שחר ולהתחיל תנועה עם אור ראשון.
- יש לאשר את מסלול עם חדר מצב ערב קודם.
- בתנאי חום גבוה יש לנוע באיטיות עם עצירות תכופות כדי למנוע עליית חום גוף, וכן יש למתן קצב הליכה, בייחוד בעליות.
- לשאוף להליכה קבוצתית כאשר המתקשים יהיו בקדמת הטור.
- במצב דחק יש לקדם את מי שאפשר לנקודת צל.

5. ניטור, הפסקות וטיפול במשך ההליכה בתנאי עומס חום:

- יש לקיים ניטור רציף על הקבוצה, על היחידים ועל השטח הן בתנועה והן בעצירה.
- לתנועה בטוחה יותר יש להימנע ממאמץ ותנועה בשעות החמות (10.00-16.00).
- בתכנון המסלול יש לאתר אזורי מנוחה, אזורי צל (עצים, קירות סלע), תוך שמירת האיסור לשהות בצמוד לקירות פריכים (קוגלומרט), אזורי תעוקת חום עקב פליטת חום מסלעים וקרקע בשעות אחה"צ. כמו כן, יש לאתר אזורים מוכי קרינה, להיערך לאלתור מחסה משמש באמצעות יריעה קלה נישאת (ניתן להשתמש בשמשיות).
- יש להיערך לטיפול מונע רציף באמצעות מתזי גור, הרטבה מבוקרת.
- יש לבודד את הגוף מהקרקע החמה באמצעות פלסיב או אמצעי אחר
- נוהל תמיכה בהרטבה יתבצע על פי הנחיות טיפול באירועי חום.

6. מניעת בזבוז ושמירה על מים:

- שימוש מבוקר לריענון על פי הנחיות הרטבת גוף.
- יעשה שימוש במים הנישאים ע"פ סדר העדיפויות המתוכנן.
- אין להשליך או להרוס בקבוקים ריקים, על מנת לאפשר שימוש חוזר ביום הבא.

7. מענה בחירום:

יש קושי באבחנה בין אירוע חום לבין התייבשות. אירוע חום הינו סוער ומהיר לעומת התייבשות שהינה איטית. לפיכך כל אירוע בשטח ייבחן ויטופל על פי מדדי אירוע חום. הטיפול הנכון הינו היערכות ומניעה של גלישה לאירוע חום.

אופן הטיפול בשני השלבים הראשונים של אירוע חום ובהתייבשות הינו דומה:

הטיפול מורכב מ:

- מנוחה
- בידוד
- צינון
- השקיה

פרק ג': ניהול משק מים בחניון לילה

רכב המנהלה יביא לחניון הלילה כמות מים המספקת לשתיה, בישול, שטיפת כלים והצטיידות במים ליום ההליכה הבא.

שיקום כח: הנחת היסוד היא שכולם נמצאים במצב כלשהו של "התייבשות" (אבדן נוזלים, מלחים וסוכרים). לכן, עם הגעה לחניון יש להכין משקה חם /מתוק לשיקום ראשוני של מאמץ פיזי, ובשלב שני יש לשתות מרקים להשבת מלחים. לאחר מכן, יש להכין ארוחה חמה, רצוי רווית נוזלים. (מומלץ לא לבזבז מים בבישול פסטה המחייב שפיכת נוזלים).

- יש להצטייד בבקבוק מים אישי לשתיה והשבת נוזלים במשך הלילה.

מיקום מיכל מים

- יש למקם נקודות שטיפת כלים וגוף כך שניקוז המים לא יעבור דרך אזור הלינה.
- מומלץ להכין מיכל גדול לקליטת מי שטיפה מתחת לברז וניצולם להשריית הכלים

ויסות משתמשים בנקודת המים: סדר פעולות בשימוש במים בחניון לילה:

1. מילוי בקבוקים: יש למלא את הבקבוקים הריקים בלילה בזמן שההייה בחניון ולא בבוקר.
2. בישול
3. היגינה
4. שטיפת כלי בישול ואוכל. יש לקיים בקרה על בנושאי שטיפת כלים, רחצה, ולהקפיד לסגור ברזים.
5. רחצת גוף (רק אם יש מספיק).

ניטור ובקרה בחניון לילה:

- **ניטור:** במהלך הכניסה והשהות בחניון הלילה יש לנטר ולאתר תופעות אפתיות, כאבי ראש, בחילות, הקאות – היכולים להעיד על **בקרה:** יש למנות מבוגר שיפקח על ביצוע הנחיות שימוש במים בחניון.

היערכות לפגיעות קור בטיולים

ערנות למזג האוויר וערנות למצב התלמידים מאפשרים מענה ראשוני ומניעת פגיעות קור

יחסי גומלין בינינו לסביבה

מידע בסיסי בנושא קור

1. כשקר לנו זה סימן שסביבה קרה "שואבת" את חום הגוף שלנו.
2. הסביבה כוללת: קרקע, רוח, רטיבות, רקיע (ק.ר.ר.ר.).
3. הרוח מורידה את הטמפרטורה ו"לוקחת" לנו חום גוף (הסעה).
4. דרך הראש והצוואר אנחנו מאבדים 60-70% מחום הגוף.
5. איבוד חום נוסף הוא מפרקי הידיים, הקרסוליים וכפות הרגליים.

איך עושים את זה?

ריכוז רשימות להיערכות מיטבית

מוכנות

1. **ביגוד מתאים** – למשל: כובע צמר או פליז, חם-צוואר, מחממי אוזניים, מחממי ידיים מפליז, גרביים.
2. **שכבות ביגוד** (בצל רחבות תרמי או כותנה).
3. **ביגוד רזרבי** בשקית אטומה למים.
4. **מעיל רוח או שכמייה** אטומים למים.
5. **תרמוס** עם משקה חם.
6. **חטיפים מתוקים** לתמיכה.
7. **שקיות חימום**.
8. **ערכת שתייה חמה**.

חסימת גשם

1. מעיל רוח.
2. שכמייה.
3. שרוול נילון.
4. מחסה.

בידוד

1. מחצלות.
2. מזרונני שטח.
3. צמחייה.

חסימת רוח

1. מעיל רוח
2. מחסה

חימום

1. הליכה
2. מדורה

תמיכה למניעת פגיעת קור

1. תמיכה עם ביגוד
2. תמיכה עם חטיף מתוק
3. תמיכה עם שתייה חמה

השגחה

1. ביגוד מתאים – כובע צמר או רטיבות של תלמידים.
2. עייפות של תלמידים.
3. מצב גופני של בעלי משקל נמוך.
4. מצב גופני של מבוגרים.

טיפול בפגיעת קור

1. מניעת אובדן חום נוסף, חימום הגוף.
2. להעביר את הנפגע למקום חמים.
3. להסיר בגדים רטובים או קפואים.
4. לכסות את הנפגע בביגוד יבש ושמיכה.
5. לחמם את הנפגע בצורה הדרגתית באמצעים הקיימים בשטח.

שימו לב:

עומס קור קיצוני:	מתחת ל-4
עומס קור כבד:	4-8
עומס קור בינוני:	9-13

כרטיס מידע: עבודה עם חדר מצב והלשכה לתיאום טיולים

מטרת הכרטיס להבהיר את תפקידו של אחראי הטיול בנוגע לדיווחים שעליו להעביר והמידע שהוא אמור לקבל מחדר מצב ומלשכת תיאום טיולים. בתוך כך, כרטיס זה מרענן ומדגיש את נהלי העבודה הנכונים והראויים מול חדר מצב והלשכה לתיאום טיולים וזאת כדי לסייע ולתמוך בפעילות חוץ ובטיולים.

- מסמך זה אינו בא במקום ואינו מחליף את חוזר המנכ"ל.

1. הלשכה לתיאום טיולים:

הלשכה לתיאום טיולים אחראית לתיאום ואישור של טיולים במערכת החינוך ומנחה את מוסדות החינוך בכל המתחייב בתחום הביטחוני בהתאם לחוזרי מנכ"ל. כאשר נכנס אחראי הטיול לאתר האינטרנט לתיאום, הוא נחשף למידע רב בתחומי הבטיחות כמו ניהול סיכונים למסלול המבוקש, אירועי בטיחות שהתרחשו במסלול, חוזר מנכ"ל רלוונטי לפעילות הנדרשת ומפנה לחומרים מקצועיים בהיבטים בטיחותיים הקשורים למסלולי הליכה ולפעילויות.

דגשים והנחיות לאחראי הטיול אל מול הלשכה לתיאום טיולים:

- הגשת הבקשה לא יאוחר מ- 14 יום לפני הטיול. מומלץ דרך: <http://www.mokedteva.co.il>
- הגשת בקשות לשינוי או עדכון באמצעות האינטרנט.
- תשומת לב להנחיות הלשכה, בכתב או בטלפון, להשלמת פרטים והסברים נוספים.
- הקפדה על רישום מדויק של מסלולים שבהם יוצאים לטייל ולא רישום של "אופציות".
- בפעילות של אופניים או גיפים יש לפרט את מסלול הרכיבה או הנסיעה.
- יש חובה לעדכן את הלשכה לגבי ביטול טיול.
- טיול או סמינר היוצא בשבת כפוף לאישור מפקח.
- בחגים, בימי זיכרון ובחופשות בהם בתי ספר בחופש- אין יציאה לטיולים.
- יש למלא כתב אזהרה לטיולים בשטחי אש.

2. חדר מצב

משמש כמרכז מידע, דיווח והנחייה מקצועי המסייע לקבוצות מטיילים בשטח. פועל 24 שעות ביממה לאורך כל ימות השנה מלבד יום הכיפורים. עומד בקשר עם גורמי השטח הנותנים מענה, תמיכה, סיוע וחילוץ לקבוצות מטיילים באמצעות פקחי הטיולים של המשרד, צה"ל, יחידות החילוץ, משטרת ישראל, מד"א, בתי ספר שדה ופקחי רשות הטבע והגנים. תפקידיו בין היתר כוללים:

- קשר עם גורמי צה"ל ומשטרת ישראל לקבלת דיווחים על אירועי ביטחון המחייבים פעולה מיידית מול הטיולים המתבצעים באזור אירוע ביטחוני.
- עדכון אחראי הטיול בדבר סגירת שטחים ע"י צה"ל או המשטרה בלוח זמנים קצר.
- עדכון פקח הטיולים בגזרתו על אירועים חשובים בגזרת פעילותו.
- ריכוז דיווחים על מפגעים בטיחותיים במסלולי הטיולים.
- מונע ואוסר הגעת מטיילים למפגע בטיחותי במהלך טיול (ככל שהמפגע הובא לידיעתו).
- מיידע את הלשכה לתיאום טיולים על סגירת אתר או מסלול או שטח שיש בו מפגע בטיחותי.
- עוקב אחר הטיפול במפגעים עד הסרתם.
- **בזמן חירום** חדר המצב משמש ערוץ תקשורת מועדף לדיווחים ולבקשות סיוע: ביכולתו להזניק עזרה, להפעיל יחידת חילוץ, וכן במידת הצורך הזמנת אמבולנס, סיוע מוסק, פינוי רפואי וכד'.
- מאשר שינוי מסלול במהלך טיול על פי בקשת אחראי טיול או מנהל בית ספר, בעקבות:
 - (1) אילוצי ביטחון
 - (2) אילוצי בטיחות
 - (3) אילוצי מזג אוויר
 - (4) עומס יתר במסלולים
 - (5) תוספת אתר לניצול יעיל של היום

דגשים והנחיות לאחראי הטיול אל מול חדר מצב טיולים:

- **עדכון מצב מזג אוויר והיתכנות הטיול:** בחלק מהמסלולים וכשתנאי מזג האוויר מחייבים (שיטפונות ועומס חום), ערב לפני היציאה, יש להתקשר לחדר מצב ולאשר את ההיתכנות של הטיול עקב תנאי מזג האוויר. בבוקר היציאה למסלול ההליכה יש ליצור קשר עם חדר מצב ולקבל אישור ועדכון למזג האוויר. בכל מקרה יש לפעול ליצירת קשר עם חדר מצב ככתוב בהנחיות האישור הביטחוני.
- **מצב חירום המחייב שינוי:** בהגיע מידע כלשהו לחדר מצב, הוא ינתח את המידע, יבדוק את אמיתותו, חומרתו ומידת השפעתו על המטיילים. על סמך ניתוח זה יתקבלו החלטות ויועברו לביצוע לאחראי הטיול בשטח הכוללות עצירת טיול, פינוי מטיילים, שינוי מסלול וכד'.
- **פנייה של מטיילים במצוקה:** פנייה לחדר מצב בעת מצוקה צריכה לכלול לפחות את הפרטים הבאים: פרטי המקום המדויק אודות הגוף המטייל? מה קרה? איזה סיוע נדרש? חדר מצב יחליט לפי שיקוליו ובהתאם למידע ולניתוחו על אופן הסיוע שיופנה לטיול. סיוע זה כולל: הזנקת מסוק, מד"א, יחידת חילוץ, פיקוח וכדומה.

מספר טלפון חירום: *9267 (באותיות: *עוזר)

- **דיווח לחדר מצב:** יש לדווח לחדר מצב על כל פינוי לבית החולים, גם אם לא נדרש סיוע.
- **דיווח על אלימות:** במקרה של אירוע שיש בו אלימות על ידי המטיילים עצמם או כלפיהם, יש לדווח לחדר מצב טיולים.

- תפקידם של פקחי הטיולים הוא לסייע, לחנוך ולעזור למטיילים בשטח. לכן, מומלץ להתייעץ עם פקח טיולים טרם הטיול ובשטח בכל הקשור לתכנון ועדכון המצב בשטח. ניתן לקבל פרטים וטלפון של הפקח האזורי מחדר מצב.

- סיוע של פקח בשטח: פקחי הטיולים של משרד החינוך מסייעים בבעיות שמתפתחות בשטח. מומלץ להסתייע בהם בהוספת מים תוך כדי הטיול, איתור ציוד שאבד, סיוע במהלך הטיול לתלמידים שמתקשים כמו נקע, חשש להתייבשות וכדומה. פרטים של הפקח האזורי ניתן לקבל מחדר מצב.

4. רישיון עסק:

מודגש שחובה על האחראי לבדוק שספקי השירותים, המפעילים והאתרים עומדים בתנאי משרד החינוך כפי שרשומים בחוזר מנכ"ל פעילויות חוץ או בתנאי רישיון העסק העדכני שהם מחזיקים.

בברכת טיול בטיחותי ומוצלח!

כרטיס מידע: ניהול סיכונים ובטיחות בטיול

ברשימה זו מפורטים נושאים שעל אחראי הטיול לתת עליהם את דעתו ולסכם אותם. התייחסות לנקודות אלו, תסייע בידינו לשפר את התכנון, הביצוע וצמצום סיכונים מיותרים שעלולים להתרחש בזמן הטיול.

1. **הכנת הטיול:** ההכנה לטיול דורשת עיסוק רב, בין השאר על האחראי לדאוג: אישור הורים, דיווח על בעיות רפואיות במידה ויש, תיק טיול כנדרש הכולל: מפת סימון שבילים מעודכנת, אישור ביטחוני לטיול, רשימות ציוד, תכנית הטיול לפרטים, רשימות תלמידים, רשימת מלווים, טלפונים ותקשורת לגורמים בשעת חירום: חדר מצב טיולים, יחידת חילוץ אזרית. התכנון צריך לקחת בחשבון שעת תחילת הליכה וסיום המסלול טרם חשיכה תוך התחשבות באורך המסלול והקשיים בו, גיל המטיילים, מזג האוויר ואורך היום בהתאם לעונות השנה.

2. **הנסיעה ברכב:** הנסיעה היא חלק מהטיול. אחראי הטיול או המדריך, יקבעו את נתיב הנסיעה ומקומות העצירה. האחראי לטיול ישב בספסל הראשון סמוך לנהג, שאר המלווים ישבו בשאר חלקי האוטובוס כולל בחלק האחורי. יקבעו הנחיות התנהגות מחייבות של התלמידים החניכים בזמן הנסיעה.

3. **תדרוך נהג:** האוטובוס הוא רכב החירום והפינוי, אחראי הטיול יתדרך את הנהג לגבי נקודות ההמתנה והקשר עם הקבוצה בהתאם להתקדמות הטיול בשטח.

4. **ציוד אישי:** אחראי הטיול יבדוק את הציוד האישי לתלמיד ולחניך: כובע, נעלי הליכה, מים- בהתאם לגיל ולמזג אויר וציוד כנדרש.

5. **בדיקה ותדריך למלווים:** אחראי הטיול יבדוק את הציוד המחייב של המלווים הרפואיים והחמושים ויתדרך אותם בנוגע לתפקידם ואחריותם בטיול.

6. **תדריך לפני תנועה ברגל יכלול:** איסור עקיפה של המדריך ההולך ראשון והקובע את קצב ההליכה, המתנה במפגש שבילים להגעת מאסף, נקודות מסוכנות צפויות – הצבת מלווה מבוגר במקום, קביעת מאסף מבוגר, מצב בו מוצא עצמו חניך מנותק מהקבוצה – עליו להמתין במקומו בצמוד לשביל, קביעת קשר עין עם ההולך לפנים.

7. **ספירה והתפקדות:** אחראי הטיול יקבע את הנקודות בהם צריך לספור את החניכים: בעליה ובירידה מהאוטובוס, במהלך הטיול בהפסקות ולפי שיקול דעתו של האחראי.

8. **שליטה בזמן הפסקה:** בהפסקה עלול המדריך לאבד את השליטה על התלמידים, לכן עליו להגדיר במדויק מה אפשר ומה אסור לעשות בהפסקה: האיסור להתקרב לשפת מצוק, התרחקות מהקבוצה, דרדור אבנים, טיפוס במקומות אסורים, איסור כניסה למים וכדומה.

9. **פעילות מיוחדת:** אם במהלך הטיול מתבצעת פעילות מיוחדת, כמו: רחצה בים, שייט בקיאקים, רכיבה על גמלים, גלישה ממצוקים וכדומה, על האחראי לתדרך באופן מפורט ובהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל ולהכין את המטיילים בהתאם ומבעוד מועד.

10. **רחצה בים ובבריכה:** הרחצה בים או בבריכה, מותרת רק במקום שיש חוף מוכרז או מקום בעל רישוי עסק. יש לפעול לפי ההנחיות המפורטות בחוזר מנכ"ל המעודכן המנחה בעניין זה.

11. **הליכה בקרבת מצוק:** בהליכה בקרבה למצוק ובמעברים קשים, יקפידו המלווים והמדריך על השגחה צמודה ותדריך התלמידים והחניכים בדבר תשומת לב וריכוז בהליכה תוך סיוע ועזרה האחד לשני.

טיול מהנה ובטוח!

כרטיס מידע: רשימות בדיקה לקראת טיול

מה עושים לקראת יציאה לטיול?

מסמך זה מאגד את הבדיקות הנדרשות טרם היציאה לטיול וביום היציאה לטיול. התייחסות לנקודות אלו, תסייע לצוות החינוכי ולמארגני הטיול לשפר את התכנון, הביצוע וצמצום סיכונים מיותרים שעלולים להתרחש בזמן הטיול.

- **שימו לב:** כרטיס זה גובש לנוחיותכם, אך אינו בא במקום חוזר המנכ"ל לטיולים – היבטים פדגוגיים-ארגוניים, בטיחותיים וביטחוניים עו/7(ב) התשע"ו. [לחצו כאן למעבר לחוזר.](#)

1. רשימת הכנות מראש לקראת טיול

מס'	המשימה	ביצוע
1.	תוכניות מאושרות ע"י מנהל בית הספר / רכז טיולים	
2.	רשימות קשר: מדריכים, מורים, מאבטחים, מלווים ונהגים.	
3.	עדכון מזג אוויר והתאמת המסלול לתחזית (יש להתעדכן בכל בוקר בטיול).	
4.	דיון בטיחות להערכת סיכונים אפשריים ונקודות תורפה במהלך הטיול (לפי גילאים ופעילויות מיוחדות) ומתן הנחיות והמלצות למקרה הצורך.	
5.	רשימות שמיות של המשתתפים + מצב בריאותי + רשימת תרופות.	
6.	קבלת אישורים חתומים על ידי כל ההורים – כולל הצהרת בריאות ויכולת.	
7.	מלווה מקצועי לפעילות מיוחדת ובדיקת הציוד.	
8.	תדרוך מדריכים: לו"ז, תנועה, מסלולים, מיקום אחראי הטיול והוראות ביטחון.	
9.	החתמת הורים מלווים על טופס הורה מתנדב של הביטוח הלאומי.	
10.	תכנון כניסה למסלול רגלי שיסתיים לפני החשיכה.	
11.	מרשם צירי הטיול ע"ג מפה והדגשת נקודות תורפה בטיחותיות וביטחוניות.	
12.	רשימת גופי פינוי וחילוץ לאורך מסלול הטיול, תיאום רכב חילוץ.	
13.	קבלת טופס תיאום טיולים חתום ומאושר (מהלשכה לתאום טיולים).	
14.	אישור תיאום ביקורים באתרים, מול האתרים.	
15.	מעבר על רשימת הבדיקה לפני היציאה לדרך, למניעת "הפתעות".	
16.	בדיקת תיק עזרה ראשונה והשלמת חוסרים.	
17.	הכנת תיק טיול הכולל: מפות שטח הטיול, אישור הטיול, רשימת תלמידים ומלווים, אישורי כניסה לאתרים, דף קשר עם טלפונים חשובים.	
18.	ביצוע תדריך בטיחות לכל המשתתפים והמלווים ע"י אחראי הטיול. מינוי בעלי תפקידים ונהלי חירום.	
19.	תדרוך התלמידים בנושא "נתק בטיול".	

מס'	המשימה	ביצוע
1.	האוטובוס : אישור ביקורת קצין בטיחות תעבורה בתוקף, הרכב בן פחות מ- 10 שנים (רכב מועצה אזורית – 14 שנה), תקינות המיקרופון, אלונקה, ערכת מילוט, תיק עזרה ראשונה וכ-100 ליטר מים לחירום-למחוק. • יש למלא טופס "בדיקת אוטובוס לפני טיול".	
2.	המטיילים : ביגוד מתאים, נעלי הליכה, כובעים ומים. לודא מילוי מיכלי מים, בכמות הנדרשת למלווים ולמטיילים, לפי תנאי מזג האוויר ביום הטיול. + כ- 60 ליטר מים לחירום בכל אוטובוס באחריות אחראי הטיול	
3.	אמצעי קשר : סולארי / מצוקה אלחוטי / מוטורולה + בדיקת אמצעים, מטען וסוללות גיבוי.	
4.	נוכחות מאבטחים נושאי נשק כנדרש + התאמת סוג הנשק למופיע באישור הביטחוני –למחוק הטיול + תעודות נדרשות (תעודת מאבטח טיולים, רישיון נשק).	
5.	מלווים וציוד רפואי : בדיקת תכולת תיקי עזרה ראשונה , התאמת התיקים לבעלי תפקיד על פי האישור, תעודות תקפות של החובשים והמע"רים.	
6.	עדכון בנושא בעיות בריאות : המלווה הרפואי קיבל עדכון על בעיות בריאות ספציפיות ותרופות מיוחדות למשתתפים, כגון : סוכרת, אסטמה וכו'.	
7.	עזרי הדרכה : מפות, פלקטים, וספרות מקצועית.	
8.	המצאות מפת סימון שבילים + פנקס כיס לביטחון ובטיחות בטיולים.	
9.	המצאות אישורים חתומים על ידי כל ההורים כנדרש.	
10.	כתב מינוי לאחראי הטיול.	
11.	מדריך הטיול נושא תעודת תו תקן לאזור שהינו מדריך בו.	
12.	המצאות טופס תיאום טיולים חתום ומאושר (מהלשכה לתאום טיולים).	
13.	רשימת טלפונים חיוניים : קב"ט הרשות, חדר מצב טיולים, מוקד עירוני, מנהל בית הספר, בתי חולים בסביבת הטיול, מד"א, כיבוי אש, יחידת חילוץ אזורית.	
14.	תדרוך נהגים : לו"ז, נקודות חבירה עם המטיילים, המתנות, האזנה לקשר (בתיאום עם המדריכים).	
15.	תדרוך המטיילים לשלב הנסיעה באוטובוס : הנסיעה תהיה בישיבה בלבד, כולל המלווים. אין לטייל באוטובוס בשעת הנסיעה ואין להוציא חלקי גוף או חפצים מחלונות הרכב. בעת הנסיעה – כל הנוסעים באוטובוס חגורים בחגורות בטיחות.	
16.	תדרוך בנושא "נתק בטיול" .	

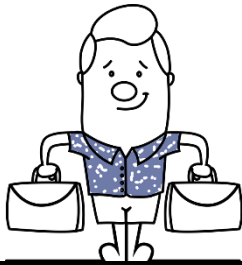
לטיול יצאנו:

אוטובוס, הרים, כלניות, ציפורים, נחלים, שמש... שתינו מים...

... חזרנו בשלום!

בברכת טיול בטוח

כרטיס מידע: אמצעים פשוטים לטיפול בהרגשה רעה בטיול

בפעילות חוץ אנו יכולים לפגוש מגוון של תלונות על הרגשה רעה, ממש כמו בבית. אבל מה אנחנו יכולים לעשות? ניתן לעשות הרבה מאוד כדי לחזור להרגשה טובה! תופעות רבות יכולות להיפתר עם הופעתן על ידי תמיכה באמצעים פשוטים כמו מנוחה, אמפתיה, ממתק או שתייה חמה. כאשר תמיכה זו ניתנת בזמן הנכון בכוחה למנוע החמרה, לשפר את המצב וכך לתרום לשיפור הבריאות הכינתית. היכולת לזהות את התופעות השונות מאפשרת להבדיל בין רמות הסיכון ומסייעת לקבלת החלטה מותאמת בשטח. ליקטנו המלצות לתמיכה ועזרה לתלמידים בשטח, באמצעים פשוטים. המסמך מתבסס על ניסיון שדה של אנשי שטח, אך אינו מהווה תחליף להתייעצות עם גורם מקצועי.

מטרות המסמך: לפקוח את עיניהם של הצוות החינוכי לתופעות בריאותיות (שכיחות וחריגות כאחד) ולסייע להם להתמודד עם מצבים אלו בשטח, וכך לשמור על הבריאות הכינתית ולפתח תרבות טיול. כרטיס זה נועד להעלות את המודעות לתופעות בריאותיות, ולאופן בו המחנך עצמו יכול לסייע לתלמיד.

תופעות שעלולות להופיע עם המעבר מהכיתה הממוזגת לשטח

למה? בגלל שילוב של פעולה גופנית ומזון פחות זמין.	נפילת סוכר
תופעות: כאבי ראש, חולשה (אופייני ליום הראשון)	
תמיכה ומענה: עצירה, חטיף, פרוסת לחם, שתייה חמה מתוקה	

למה? בגלל תנועה גופנית מתמשכת בניגוד לישיבה ומשקל עודף	כושר לקוי
תופעות: דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה (אופייני ליום הראשון)	
תמיכה ומענה: עצירה, חטיף, שתייה חמה מתוקה	

תופעות שעלולות להופיע עם המעבר מהבית לשטח

למה? בגלל רעב ואי זמינות מזון על פי ההרגל	שינוי בסדירות לוח מזון
תופעות: חולשה, עצבנות	
תמיכה ומענה: מזון זמין	

למה? בגלל לילה לבן	חוסר שינה
תופעות: עייפות, חוסר ריכוז, טשטוש (אופייני ליום הראשון)	
תמיכה ומענה: חטיף, שתייה חמה מתוקה, דיבור, מנוחה קלה	

למה? כי זה כל חודש...	מחזור חודשי
תופעות: כאבי בטן, עצבנות, חולשה	
תמיכה ומענה: חטיף, שתייה חמה מתוקה, כדור לכאבי מחזור, דיבור, ליווי לשרותים	
החלטה: פינוי לפי מצב	

למה? בגלל מחלה או זיהום	קילקול קיבה
תופעות: שלשול, כאבי בטן, חולשה	
תמיכה ומענה: קוקה קולה, כדור קלבטן	
החלטה: פינוי	

למה? בדרך כלל בגלל הדבקה בבית לפני היציאה לטיול	מחלה (שפעת, חום)
תופעות: כאב ראש, התנשמות, דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה (אופייני ליום הראשון)	
תמיכה ומענה: עצירה, חטיף, שתייה חמה מתוקה, כדור נגד כאבים	
החלטה: פינוי	

למה? בגלל פחד מהטבע, תנאי השטח או הקבוצה	חרדה
תופעות: פה יבש, טינטון, התנשמות, דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה, עצירות, שלשול	
תמיכה ומענה: עצירה, חטיף, שתייה חמה מתוקה, כדור הרגעה, ליווי תומך בדיבור	

חומרים

למה? בגלל עקיצה או מזון לא מתאים	אלרגיה עקיצות, אבקנים, מזון
תופעות: פריחה, התנפחות, התנשמות, פה יבש, טנטון, דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה	
תמיכה ומענה: עצירה, שתייה מתוקה, טיפול תרופתי (כדור, מזרק אפיפן במקרה הצורך וכיו"ב), משאף־מזרק	
החלטה: פינוי מיידי	

למה? בגלל שילוב של תרופות ותנועה גופנית מחוץ להרגל	תרופות סכרת, בלוטת התריס, לב, פסיכיאטריות
תופעות: פה יבש, טינטון, התנשמות, דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה	
תמיכה ומענה: חטיף, שתייה חמה מתוקה, בירור בנוגע לסוג התרופות	
החלטה: פינוי	

למה? בגלל השפעת אלכוהול (הנגאובר). אלכוהול גורם להתייבשות	אלכוהול
תופעות: פה יבש, התנשמות, דופק מואץ, כאבי ראש, בחילות, הקאות, חולשה	
תמיכה ומענה: שתייה חמה מתוקה, חטיף מלוח, בירור הנסיבות	
החלטה: פינוי לפי מצב	

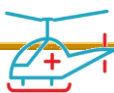

למה? חרדה, מצבי רוח בגלל השפעת סמים כמו סמי פיצוציות, גראס וכו'	סמים
תופעות: פה יבש, טינטון, התנשמות, דופק מואץ, בחילות, הקאות, חולשה,	
תמיכה ומענה: שתייה חמה מתוקה, חטיף מלוח, בירור הנסיבות	
החלטה: פינוי לפי מצב	

התייבשות ומכת חום

למה? בגלל תנועה מתמשכת מחוץ להרגל ואי שתייה מספקת	חוסר נוזלים (התייבשות)
תופעות: עור יבש, שתן כהה, אפאטיות, כאבי ראש, חולשה, בחילה, חוסר תקשורת	
תמיכה ומענה: עצירה, בידוד מסביבה חמה, הרטבה, קוקה קולה, שתייה חמה מתוקה, חטיף מלוח, כדור מלחים (כמו של רצים)	
החלטה: פינוי לפי מצב	

פינוי מיידי במצב של כאבי שרירים, פרכוסים, בלבול, חוסר תקשורת

למה? בגלל חשיפה לחום חיצוני עם מאמץ	אירוע חום
תופעות: תשישות, דופק מואץ, עליית חום, תחושת קור	
למה? בגלל המשך החשיפה ואי מתן תמיכה.	
תופעות: התנשמות, חולשה, כאבי שרירים, בלבול, פרכוסים, חוסר תקשורת	
תמיכה ומענה: עצירה, בידוד מסביבה חמה, הרטבה, קוקה קולה, שתייה חמה מתוקה, חטיף מלוח, כדור מלחים	
החלטה: פינוי לפי מצב	

פינוי מיידי במצב של כאבי שרירים, פרכוסים, בלבול, חוסר תקשורת

כרטיס מידע: מדיניות הבטיחות בטיולים במערכת החינוך

הערך החינוכי

1. הטיולים המתקיימים במערכת החינוך מיועדים לעורר בקרב התלמיד את האהבה לארץ, לנופיה ולמורשתה ההיסטורית באמצעות היכרות ישירה וחוויתית המתרחשת בעת הטיול והסיור.
2. הטיול המתקיים מחוץ לכותלי בית הספר הוא חלק בלתי נפרד מהמערך הלימודי-חינוכי של בית הספר ועליו להיות בזיקה ישירה לתחומי הדעת הנלמדים בבית הספר ולהוויה החינוכית, לאקלים ולתרבות של בית הספר. לפיכך על מורי בית הספר ועל תלמידיו להיות מעורבים בשלבי ההכנה, הביצוע, הסיכום והעיבוד של הטיול.
3. האתגרים שהסיור בשדה מזמן מחייבים התמודדות המסייעת להתפתחותו האישית של התלמיד. טיפוח "תרבות הטיול" והקניית מיומנויות והרגלים כגון התארגנות בשדה ושהייה בו, תנועה, התמצאות, התבוננות ושמירת הטבע והסביבה, הבטיחות והביטחון יסייעו לטיפוח התלמיד כ"מטייל עצמאי". המפגש הבלתי-אמצעי עם אתרי מורשת ואקטואליה ועם החברה הישראלית הרב-גונית מזמן לתלמיד היכרות עם סוגיות ערכיות תוך התרשמות ישירה ומעורבות רגשית. כך סוגיות אלה הופכות מובנות יותר לתלמידים והדיון בהן יחזק את הרובד הערכי במערך החינוכי של בית הספר. (חוזר מנכ"ל טיולים, 2016)

היעדים

יעדי הטיול מוגדרים בתכנית הליבה להכרת הארץ ואהבת מולדת, וכוללים יעדים בתחום הערכי, הלימודי, האישי-חברתי והחוויתי. לצורך השגת היעדים, נדרש הצוות החינוכי לפעול בשלבים שמפורטים בתכנית מתוכם: הכנת תכנית טיולים שנתית התואמת יעדים אלו, תדריך המורים לקראתם, שילובם בתכנית הלימודים ופעילויות חינוכיות בבית הספר להטמעת הידע הנרכש בטיול. את הפעולות להשגת יעדי הטיול מוביל בבית הספר, רכז הטיולים.

1. האתגרים שהסיוור בשדה מזמן מחייבים התמודדות עם "משולש הסיכון": הקצנת האקלים ואירועי מזג אוויר חריגים, עלייה בגודל הקבוצות, ירידה בעמידות האוכלוסייה.

2. בהיערכותו לשנים הבאות משרד החינוך נערך למדיניות בטיחות המבוססת על:

- מודלים עדכניים של ניהול סיכונים (חוזר מנכ"ל מח"א 2014).
- פיתוח תרבות ארגונית (מודל סיכון כולל, מודל ממוחשב לאישור ותחקיר).
- שיתוף קהילתי. (מסמך אבני דרך חמ"ד, 2018).

שלושת המרכיבים מספקים תפיסת הפעלה, תורת הפעלה, נהלים וכלים למורים ועובדי הוראה כדי לממש בבטחה את מכלול מטרותיהם החינוכיות ולתלמידים להתנסות במגוון פעילויות, תוך כדי הכשרת התלמידים להתמודד עם אתגרי החיים, הכרת סיכונים אפשריים של התקופה בזירות שונות ומתן כלים להתמודדות. **מטרות העל של פעילות הבטיחות של המשרד הן:**

א. אפחות (mitigation)

ככל הניתן, מזעור הסיכונים והקטנה משמעותית ברמת החשיפה של התלמידים, סגל עובדי ההוראה ובעלי התפקידים האחרים לסיכונים הקשורים בשהייה במוסד החינוכי ובפעילותו, וזאת בהתחשב בצורך לממש את המטרות החינוכיות של הפעילויות.

ב. תרבות ארגונית

הקניית תרבות בטיחות וחינוך לבטיחות של התלמידים בארגון הבית-ספרי ובכיתה.

ג. לימודי אחריות

לימוד ערכי בטיחות כתפיסת אחריות הומניסטית בינאישית וקיימות חברתית כחלק מובנה ומתוגמל בתוכניות הלימודים השונות.

ד. אחריותיות (accountability)

שיתוף מידע וכלי מידע עם אוכלוסיית משרד החינוך על בסיס תפיסת הפעלה זו נבנתה תורת הפעלה המפרטת שיטות, כלים ונהלים לשרות ולשמירה של אוכלוסיית משרד החינוך ולהכשרות המקצועיות.

תפקידים ותמיכות:

1. **תפקידיו של מנהל המוסד בארגון הטיול כוללים:** (בית ספר, תנועת נוער, ארגון נוער וכו'...)

- א. תכנית טיולים מאושרת ע"י מפקח וועדת טיולים מחוזית.
- ב. מינוי בעלי תפקידים והכשרתם להובלת הטיול.
- ג. היכרות עם אוכלוסיית התלמידים והיכולות שלהם.

- ד. תהליך הכנת הטיול בבית הספר.
- ה. תהליך תיאום הטיול והפעילות הייחודית (אם יש).
- ו. ניהול הטיול והובלה בהתאם לאישור, לנהלים, לחוזרים השונים ולשינויים בשטח.
- ז. ניהול מצבי חירום במהלך הטיול ככל שנדרש.

2. בעלי תפקידים בטיול למתן סיוע למנהל המוסד

- א. מדריך טיולים - מדריך מוביל תו תקן – השנה הוכשרו 580 מדריכים.
- ב. ליווי רפואי - בהתאם להנחיות משרד הבריאות ולמפורט באישור הטיול.
- ג. אבטחה - על פי הנחיות משטרת ישראל וצה"ל בגזרתם.
- ד. אחראי טיול - מטעם המוסד שהוכשר לכך – השנה הוכשרו 2,360 אחראי טיול.

3. בעלי תפקידים :

- א. מנהל המוסד - אחריות מלאה, אישור תורניות. – הכשרת מנהלים.
- ב. רכז טיולים - בכל מוסד רכז טיולים בית ספרי, הכשרה של 60 שעות לתפקיד. – גמול לתפקיד. תשע"ח - גמול לכל רכז מה שלא היה בעבר. מספר רכזים שהוכשרו: 2,600, השנה הוכשרו 558.
- ג. מורי של"ח - 800 מורי של"ח במוסדות החינוך. הכשרה לתפקיד, הובלת טיול.
- ד. מדריכי טיולים - חברות הדרכת הטיולים מחויבות לציית להכשרת מדריך תו תקן עפ"י איזור הטיול - 2,900 מדריכים.
- ה. רכז ביטחון בית ספרי - אחראי על נושאי ביטחון, בטיחות ושע"ח במוסד, ובכלל זהו סיוע למנכ"ל ורכז הטיולים, הכשרה של 60 שעות. - למעלה מ-4500 רכזים מוכשרים.
- ו. קב"טים ומנהלי בטיחות מוסדות חינוך ברשויות המקומיות - סיוע בתכנון, ארגון בקרה טרום יציאה. 510 קב"טים מוסדות חינוך ברשויות המקומיות המוכשרים לנושא כולל טיולים.

4. מעטפת טכנולוגית לסיוע לתיאום הטיול.

- א. מערכת תיאום טיולים (150,000 טיולים מתואמים בלשכה לתיאום, מוסדות ותנועות נוער).
- ב. מערכת ניהול סיכונים לכל מכלול וסיפור הדרך שלו.
- ג. אחזקה ותפעול של מערכת מידע סיכונים. היא כוללת: שבילים, סיכונים ומענה, אירועים (חריגים, מגבלות גיל והתאמה לסוג אוכלוסייה), מידע מקצועי ונהלים לגבי פעילות חוץ ואתגר בהתאם לבקשות. מבוסס מידע: צה"ל, משטרה, רשות טבע, קק"ל וכב"א.

5. יחידות סיוע לטיול:

- א. חדר מצב טיולים - סיוע בשגרה, שינוי מסלולים, מתן תשובות לשאלות, מידע עדכני על מזג אוויר. מחובר לגורמי השטח: צבא, משטרה, חילוץ והצלה, כב"א, מטאורולוגי. קבלת החלטות ופעילות אקטיבית מול טיולים במצב חירום. נותן סיוע ומענה רק למוסדות וטיולים מתאימים!
- ב. יחידת הפיקוח על הטיולים. (כ-10 מפקחים רכבי שטח מגיעים לכל מקום)
- ג. יחידת חילוץ משטרת ישראל - חינוך משתתף בעלות הפעולה והכשרה.

6. פעולות תומכות במעטפת:

- א. תחקיר סיבות שורש לאירועים, שיתוף ולמידה

- ב. הרצאות לסגל בחדרי מורים ע"י יחידת הפיקוח על הטיולים.
- ג. וועדה לסימון שבילים של החברה להגנת הטבע.
- ד. וועדה לבדיקת מסלולים והתאמתם לגילאים למערכת החינוך, 30-40 מסלולים בשנה.
- ה. מערכת מידע מסלולים ומיפוי 1400 מסלולים בחתך ארצי.
- ו. מערכת ניהול טיולים למנהלים ויחידות נוער ותנועות - פיתוח מסך מנהל לצפייה בטיולים לפי בתי ספר ע"י הרשות המקומית (קב"ט מוסדות חינוך).
- ז. מינוי מנהלי ביטחון ובטיחות לתנועות הנוער וארגוני הנוער והכשרתם.
- ח. השתלמות אחראי טיול.
- ט. הדרכות של רכזי ביטחון ובטיחות.

אירועים חריגים 2017

53% מהתאונות הן אירועים שאחריהם הטיול המשיך כשגרה, תוצאותיהם של 18% מהאירועים הם פינוי עצמי לבית התלמיד, ואילו 25% מהמקרים הסתיימו בפינוי לטיפול רפואי:

- פציעה כללית – 330
- נקע שבר- 155
- התייבשות- 60
- עקיצות- 20
- איבוד הכרה- 18
- סה"כ: 583

סוגי אירועים חריגים- סיוע חדר מצב

- בט"ש- 3
- שריפה- 6
- אובדן דרך- 9
- תאונת דרכים- 8
- אלימות- 8
- פינוי- 25
- טביעה- 0
- כניסה לשטח אסור- 0

כרטיס מידע: הנחיות לפעילות בישולי שדה

בישול בשטח הוא צורך חיוני. הוא יכול לשמש כלי חינוכי המאפשר עבודת צוות. כרטיס זה מיועד לאחראי טיול, רכז טיולים, מדריכי טיולים ולמורים במערכת החינוך, ומטרתו לסייע במניעת פגיעות במהלך הבישול בשטח.

- הנחיות אלו באות **בנוסף** להנחיות המופיעות בחוזר מנכ"לית: טיולים ופעילויות חוץ בית-ספריות במערכת החינוך (ש/7(ב) -מרץ 2016 סעיף 4.6).

1. הסיכונים האפשריים

- כוויה מאש \ ממים רותחים \ משמן רותח.
- שריפה (ציוד או סביבה).
- התלקחות בלתי מבוקרת של גזיה/בלון גז.
- התבקעות והעפת נתזים של אבן גיר בחום גבוה.
- שאיפת עשן.
- חתכים, התקלות בציוד בישול.

2. ציוד בישול ותפעול

2.1 הנחייה כללית

- 2.1.1 יש להגדיר את מתחם הבישול ולמקמו באזור ישר, המרוחק מציוד דליק.
- 2.1.2 חל איסור על עישון במתחם הבישול.

2.2 כירות גז מרכזיות

- 2.2.1 יש להרחיק את בלון הגז מכירת הבישול (2-4 מ' לפחות) ולהימנע ממיקומו בציר תנועת אנשים.

2.3 מבערי גז חד-קני או במבערי גז דו-קני ("כלב גז")

- 2.3.1 יש להקפיד על מרחק (2-4 מ') בין בלון הגז למבער.
- 2.3.2 יש להקפיד שצינור הגומי הוא צינור תקני.
- 2.3.3 יש לזכור כי ההברגה של הצינור היא הברגה הפוכה / שמאלית.
- 2.3.4 בעת הברגת הצינור יש לוודא שהאטם לא נפל בעת ההברגה.
- 2.3.5 אין למקם מבער בכיוון אנשים או ציוד.
- 2.3.6 בהצתת המבער יש לפתוח במינימום עוצמה ורק לאחר ההצתה להגביר בהדרגה.
- 2.3.7 להימנע משמוש באבני גיר או בזלת מתבקעות (כבסיס לכלי בישול) החשופות ללהבת המבער, זאת כדי למנוע התבקעות והעפת נתזי אבן.

3.1.1 סוגי הגזיות:

- א. גזיות הברגה או מנגנון הפרדה רב פעמי בין ראש הבערה למיכל הגז.
 - ב. גזיות ניקוב בלונים חד פעמיים.
- 3.1.2 **מיקום גזיה**: על משטח ישר המאפשר יציבות. ניתן לייצב בעזרת אבנים.
- 3.1.3 **הגנה**: יש לתחם את אזור התפעול בצידוד שימנע תנועה מיותרת בסביבת הגזיה.
- 3.1.4 **כלי בישול**: להימנע משימוש בכלים (סירים / מחבתות) גדולים יחסית לגודל ראש הגזיה, זאת כדי למנוע חוסר יציבות.
- 3.1.5 **החלפת בלוני גז: חל איסור על החלפת בלונים במתחם הבישול**. יש לבצע החלפה רק ע"י אדם בוגר (שביצע פעולה זאת בעבר ומכיר אותה), במרחק ממתחם הבישול.
- 3.1.6 **במקרה של שחרור לא מבוקר של גז (הגז מתחיל להתפרץ החוצה)**:

מצב א: שחרור לא מבוקר **ללא** הצתה/התלקחות: יש להרחיק את הבלון מאזור בישול / אש / אנשים, להניח לבלון להתנקז עד כלות הגז.

מצב ב': שחרור לא מבוקר **עם** הצתה/התלקחות: יש להרחיק את הגזיה הבערת מאזור אנשים / אש / צידוד. אם צריך בעזרת בעיטות. להניח לגזיה לבעור עד כלות הגז. יש להימנע מזריקת הגזיה לכיוון אש או אנשים או צידוד

3.1.7 **פירוק בלוני גז**: בגמר בישול, **רק** אם הגזיה היא לשימוש רב פעמי של הבלון, יש להפריד בין ראש הגזיה לבלון. הפרדה זו תעשה על ידי אדם בוגר שמכיר את שיטת הפירוק, מחוץ לאזור הבישול ולא בקרבת אש או עישון.

טיפ חשוב:
 בעת התלקחות אין חשש להתפוצצות הבלון.
 לכן יש לפעול במתינות ללא בהלה מזיקה.

3.2 **בישול במדורות**

- 3.2.1 יש לחתום את המדורה ולהימנע מאש גבוהה. בישול נכון הוא על מדורה קטנה.
- 3.2.2 להימנע משימוש באבני גיר מתבקעות (כבסיס לכלי בישול).
- 3.2.3 אם הבישול מתבצע בחלל סגור (מערה, מבנה בשטח), יש לאפשר איורור מספק שימנע פגיעה משאיפת עשן.

4. הנחיות בישול בשטח

- 4.1 יש להקפיד על היגיינת ידיים של העוסקים בבישול השטח.
- 4.2 רצוי לבצע תכנון מהלך הבישול על מנת לצמצם זמן חשיפה לסיכונים.
- 4.3 **חיתוך ירקות**: יש לייצר מקור תאורה מספק שיאפשר חיתוך בטוח.
- 4.4 אין לבשל בתוך אוהלים אישיים מחשש לדליקה.
- 4.5 **טיגון בשמן**:
- א. מחייב תשומת לב רציפה של הצוות החינוכי בטיול.
 - ב. להקפיד לא לחמם שמן יתר על המידה שכן הוא עלול להתלקח או להעיף נתזים.
 - ג. אין לטגן מזון קפוא / רטוב מדי מחשש לפגיעת נתזי שמן רותח.
 - ד. שאריות שמן מטוגן יש לקבור בשטח.
- 4.6 **הרתחת מים**: להקפיד על יציבות הכלי במהלך ההרתחה ואחריה (אין להשאיר כלי שסיים הרתחה על הגזיה או במקום לא יציב).
- 4.7 יש לאסוף את שאריות המזון ולא להשאירן בשטח.
- 4.8 ניקוי כלי הבישול יעשה בהתאמה למצב המים באותה עת. רצוי לבצע ניקוי ראשוני בחול ואבנים.

תקציר

1. קבוצות של משרד החינוך היוצאות לשטח מונות עשרות עד מאות של תלמידים ומוגדרות כטיול. הטיול מתואם ונרשם במינהלת התיאום של משרד החינוך. במינהלת התיאום של משרד החינוך מתואמים 150,000 טיולים בשנה.
2. "קבוצות בוטיק" של חוגים מטיילים, פעילות מיוחדת בכפרי נוער, מכינות, עמותות וכדומה היוצאות לשטח מונות 10-30 משתתפים ומגדירות את הפעילות כ"מסע חניכה אתגרי" (להלן: מח"א).
3. היקף מסעות העונים על הגדרות מח"א מוערך כיום כ 5000 תלמידים בשנה.
4. פעילות מח"א היא הליכה ברגל עם ציוד על הגב במתכונת מסע נודד. פעילות זו היא ממוקדת התמודדות ואוריינות סביבתית ולא ידיעת הארץ.
5. בעקבות הצורך להגדיר את פעילות מח"א הוקמה וועדה מקצועית במשרד החינוך במרס 2014. המענה הנדרש הוא הגדרת מח"א במערכת בלשכה לתיאום הטיולים על פי המלצות הוועדה. מסעות מח"א כוללים בתוכם פעילות ניסויית ומרחב לפיתוח מתודות חינוכיות.

תיאור פעילות מסעות חניכה אתגריים (על פי חוזר מנכ"ל, התשע"ד, 13 ביולי 2014, עמ' 190)

1. רקע: בשנים האחרונות שב המסע הנודד כמסע חניכה אתגרי לתפוס את מקומו בעולם החינוך והטיפול כלמדה התנסותית וחוויתית למטרה של חוסן, העצמה ושיקום אישיים וקהילתיים. פעילות מסע החניכה האתגרי היא פעילות חד-פעמית, אינטנסיבית ורציפה בת יומיים ומעלה ועד כמה שבועות לגילוי כוחות גוף ונפש דרך התמודדות וקושי. בארץ הפעילות כוללת את הסוגים האלה: מסע הישרדות, המסע הארוך ומסע אבחוני-טיפולי. במסעות אלו הולכים ברגל, נושאים את כל הציוד בתרמיל על הגב, מכינים את המזון עצמאית וישנים בשטח, תחת כיפת השמים. לצד הכרת חשיבותה של הפעילות חשוב לדעת כי מסע בתנאי שטח מאתגרים מחייב מיומנות מתאימה. לפיכך על פעילות מסע החניכה האתגרי להיות מאורגנת בהתאם להנחיות בטיחות ברורות.

2. המטרות החינוכיות:

- התגברות מונחית ומבוקרת על קשיים פיזיים, רגשיים וחברתיים;
- הגעה לעצמאות באמצעות תהליכים בשטח;
- התנסות בפתרון בעיות אישיות וקבוצתיות;
- התנסות בקבלת החלטות בדילמות מוחשיות ובמצבים משתנים בפעילויות אתגר ובשטח;
- עיבוד מצבים והשלכה על מצבי חיים שונים;
- רכישת כישורי חיים;
- הכשרת המשתתפים ביכולות של בטיחות, ניהול סיכונים בשטח, מנהיגות והובלה.

נושאי הוועדה: סקירת ספרות מקצועית, מטרות התכנית, אוכלוסיות יעד לתכנית, פורמטים של מסעות חניכה ואתגר, עקרונות מרכזיים בהפעלת מח"א, כ"א מקצועי בהפעלת מח"א, הכשרה והשתלמויות, המלצות. (מתוך כתב המינוי של הוועדה, 18 במרס 2014).

צורך: המלצות הוועדה הצביעו על הצורך למצוא מקום לפורמט פעילות זה במערכת תיאום הטיולים של משרד החינוך. המלצות הוועדה סוכמו בתורת הפעלה.

מענה: המענה הנדרש ל"קבוצות בוטיק" של מכינות, עמותות וכו', אשר יוצאות לשטח, מונות 10-30 משתתפים ומגדירות את הפעילות כמסע חניכה אתגרי, הוא הגדרת מח"א במערכת מינהלת הטיולים כפעילות שטח חינוכית-טיפולית מיוחדת ונפרדת מטיולי הקבוצות הרגילות. הגדרות פעילות מח"א מופיעות במסמך ההמלצות של הוועדה.

בנוסף, על סמך הידע הצבור והמודלים של פדגוגית השטח, הוועדה ממליצה על הגדרת פעילות מח"א כפעילות חינוכית-ניסויית וכמרחב לפיתוח מתודות פדגוגיות.

מטרת כרטיס מידע זה להפיק לקחים מאירועי העבר, ולחדד דגשים שיסייעו להטמיע דרכי חשיבה מתאימות לתנאי מזג אוויר שונים, ובכך למנוע אירועים מסוג זה

תמצית האירוע בנחל קומראן:

בשנת 2007 בחודש מאי בשבת לפנות בוקר יצאו דרור קורן (23), סגן עמית גוטליב (23), טל אלון (24) ונועה שפירא (23) לטיול סנפלינג בנחל קומראן בצפון ים המלח עם קבוצת חברים נוספת. מזג האוויר היה נוח, והמטיילים ציפו ליום מהנה של גלישה במפלי הנחל היבשים. שעות ספורות אחר כך, בעקבות שינוי של מזג האוויר, עמדו חבריהם של דרור, עמית, טל ונועה וצפו בארבעתם נקברים מתחת לנחשול של מים, בוץ וסלעים, שהגיע לפתע ושטף תוך שניות מעטות את מורד הנחל.

בין טיול פרטי לטיול של מערכת החינוך

קבוצת מטיילים זו לא הייתה שייכת למערכת החינוך, ולא תכננה את הטיול מול גורמי מערכת החינוך כלל. למרות זאת, אנו מבקשים לבדוק עצמנו ולבחון:

האם אירוע מסוג זה היה יכול להתרחש אצלנו?

האם במערכת החינוך על כל מערכותיה, נהליה וגורמיה יכול היה להתרחש אסון מסוג זה? שהרי, הדבר המבדיל בין טיול פרטי לבין טיול הקשור למערכת החינוך הוא שבמערכת החינוך ישנו מנגנון מקצועי שתומך ומסייע מרגע האישור ועד סיום הטיול: בתכנון, בקבלת החלטות, ובמצבי חירום במידה והטיול נדרש לאלו. הוא יוכל להודיע לטיול לעזוב את השטח, ישלח פקח לעצור ולשנות ציר תנועה, והוא יסייע לפנות פצוע במידת הצורך.

דגשים ולקחים מרכזיים

○ מזג האוויר בלתי צפוי במדבר בכלל ובתקופות מעבר בפרט

עקב תחושת הרוגע בזמן ההליכה במדבר, השקט עלול להקהות את החושים ולפספס סכנה מתקרבת. הן בתקופת החורף, והן בתקופות המעבר של האביב והסתיו, יכולים להיווצר תנאים בהם יורד גשם בנקודה גבוהה שאגן הניקוז שלהם מוביל לתוך קניון נחל שבו לא ירדה טיפת גשם והשמש זורחת בו. זו תחושה אשר עלולה לעוות אותנו אל מול הסכנה שיכולה להביא לאסון.

○ עדכון וקבלת דיווח שוטף על מזג האוויר

ההחלטה אם לסגור מסלול מסוים או לפתוח אותו, תלויה באופי של הנחל, וביכולת של המטייל לחלץ עצמו מתוך האפיק במהלך ההליכה, אך היא תלויה גם בסוג ההתראה. למשל, האם יש חשש קל לשיטפון, בינוני או כבד, מהו אזור אגן הניקוז של השיטפון וכד'. השילוב של ההתראה ואופי הנחל בשטח, מביא להחלטה הסופית בחדר המצב.

ב"אישור הטיול" המתקבל מהלשכה לתיאום, יצוין שהמסלול מועד לשיטפונות והתנאי לקיומו מחייב אישור חדר מצב בבוקר הטיול. **אחראי הטיול מטעם בית הספר או התנועה, יהיה בקשר עם חדר מצב יום לפני הטיול ובבוקר הטיול**, לגבי מצב מזג האוויר וחשש לשיטפונות בתקופות מעבר וחורף, ובאותם נחלים שמהווים אגני ניקוז ונמצאים בצירי שיטפונות. חדר מצב מעודכן באופן רצוף ומבצע הערכת מצב מול המקומות שמתוכננים לטיול. במידה והשתנו התנאים לאחר שניתן אישור לקבוצה, ויש חשש הקטן ביותר לשיטפון, יודיע חדר מצב לאחראי הטיול על סכנה זו וימנע כניסה לנחל.

○ עדכון ואישור חדר מצב במצבים שבהם יש חשש לשיטפונות

באזורים שבהם יש סכנת שיטפונות, יש הנחיית קבע הרשומה באישור הביטחוני לטיול, הנחייה זו מחייבת את אחראי הטיול, ליצור קשר עם חדר מצב לבדיקת התחזית ולקבלת אישור נוסף בערב היציאה לטיול. האחראי גם מחויב ליזום יצירת קשר בבוקר הטיול מול חדר מצב לפני הכניסה לנחל.

בנוסף לכך, במידה והשתנתה התחזית או חומרת ההתראה, גם לאחר שניתן האישור, חדר מצב מחויב להתקשר לאחראים, להודיע להם על כך ולאסור כניסה לשטח. במידה ולא נוצר קשר עם המטייל, וקיים חשש שהוא, יישלח פקח טיולים לאתר את המטיילים ולהוציאם מאזור הסכנה.

○ לינות בשטח באזורים הצפויים לשיטפונות

במידה וישנן קבוצות הלנות בחניוני שטח וישנה התראה על שיטפונות, במקומות כמו חניון נחל נקרות, חניון נחל צאלים, נחל משמר וכדומה, יוצר חדר מצב קשר יזום עם האחראי לטיול ומעדכן אותו על הסכנה ועל הצורך לפינוי מייד.

○ טכנולוגיית החיזוי הקיימת

כיום ישנן טכנולוגיות חיזוי אשר מסוגלות להצביע על אזורים בהם יהיו כמויות משקעים שונות, לנתח ולהעריך את לוחות הזמנים של הגשמים והשקעים הצפויים כולל מקום שבו עלול להיות שיטפון. משרד החינוך באמצעות הלשכה לתיאום טיולים וחדר מצב משתמשים בטכנולוגיות אלו ומתעדכנים באופן שוטף לאורך כל שעות היממה. לפיכך, יש להתייחס ברצינות להנחיות חדר מצב טיולים ולהישמע לעצתם בכל הקשור למזג האוויר.

השוני בין אדם פרטי לבין קבוצה הנמצאת תחת בקרה ופיקוח של מערכת החינוך

אחראי הטיול הנמצא בשטח מתמודד עם דילמה שבה הוא צריך להחליט אם להיכנס לנחל או לשנות מסלול. ההחלטה של האדם הפרטי נתונה לו בלבד, אך לא כך עבור אחראי בתנועת נוער או במערכת החינוך. מאחוריו עומדים אנשי מקצוע שמקבלים את ההחלטות באופן מקצועי, כשמאחורי כל החלטה, עומד הערך העליון, ערך החיים. וזהו ההבדל המהותי - עובד הוראה או תנועה אחראי לשלום הילדים מטעם הציבור.

יופיו של הטבע ותחושת החירות והעונג שהוא מביא לאדם הם עצומים. אך כוחות הטבע טומנים בחובם תופעות הרות אסון וכוח הרס עצום, שאנו, כאנשים מודעים ונבונים צריכים להיות שקולים בהחלטותינו בבואנו אל הטבע. כניסה לנחל מצוקי, בתקופת מעבר שבה צפויים גשמים ושיטפונות, צריכה להישקל בכובד ראש ובהתייעצות עם מרכז החיזוי כדי להבטיח את ביטחונם של המטיילים בנחל.

כרטיס מידע: הנחיות ודגשים לפעילות מתקנים מתנפחים

מתקנים מתנפחים המהווים אטרקציה מלהיבה, טומנים בחובם, בשימוש לא נכון, פוטנציאל סיכון. במהלך השנים אכן אירעו תאונות ופציעות רבות בגלל חוסר זהירות ואי מילוי הנחיות. שימו לב: **מסמך זה מאינו בא במקום חוזר המנכ"ל, אלא משמש ככלי עזר להדגשה ולחידוד התפקידים של המנהל ואחראי הפעילות.**

נושאים חשובים לבדיקה (באחריות מנהל / אחראי פעילות):

1. וודא כי המפעיל נושא שתי תעודות:

- **תעודת מנהל אתר מתקנים מתנפחים בתוקף.** על המפעיל להציג תעודת המעידה שעבר הכשרה מתאימה מטעם גוף המכשיר מנהלי אתרים של מתקנים מתנפחים, וכן עבר השתלמות ריענון אחת לשנתיים.
- **תעודת בתוקף של מגיש עזרה ראשונה.** מנהל האתר יישא בתעודת תקפה המעידה על הכשרה זו וכן על השתתפות בקורס רענון אחת לשנתיים. לחילופין, מנהל האתר רשאי להעסיק אדם אחר שהוכשר לשמש כמגיש עזרה ראשונה.

2. וודא כי לא קיימים מתקנים אסורים! בחוזר מנכ"ל מפורטים המתקנים האסורים בשימוש.

- א. **מתקן השור הזועם** אסור להפעלה במוסדות חינוך.
- ב. **מתקן ברכות קצף** אסור להפעלה במוסדות חינוך.
- ג. **מתקן קיר טיפוס עד 4 מ'** מחייב מפעיל צמוד, וכל משתמש חייב להיות חגור ברתמת טיפוס תקנית ואמצעי אבטחה נגד נפילה. בנוסף, מתקן זה מחייב מפעיל מוסמך לקירות טיפוס או מדריך טיפוס וגלישה מוסמך.
- ד. **מתקן טיפוס במים או מגלשה בברכה** מחייב שעומק המים לא יפחת מ-2 מ'.

3. בדיקות ואישורים מחייבים למתקנים: על המפעיל להציג את קיומם של הדברים הבאים:

- א. **קיומו של תיק בטיחות לכל מתקן ולכלל המתקנים:** על המפעיל להציג את תיק הבטיחות לכל מתקן ומתקן (המתקנים הממוקמים באירוע – ראה תיק מתקן בנוהל חוזר מנכ"ל מתנפחים), את הבדיקות של כל מתקן, את הבעיות והתקלות שהיו בו ואת השיפורים שבוצעו.
- ב. **הצגת אישורי הבדיקות הנדרשות** הכוללים את הבדיקות הבאות:
 - **בדיקה של מתקן חדש:** ע"י מכון התקנים הישראלי או על ידי מעבדה מאושרת ומוסמכת.
 - **בדיקה שנתית:** הצגת אישורים שהמתקנים המופעלים באירוע, נבדקו במהלך השנה האחרונה, אושרו, על ידי ובחתימת מעבדה מוסמכת ונמצאו תקינים.
 - **בדיקה לפני פעילות:** יש לחייב את המפעיל – מנהל אתר מתקנים מתנפחים, לבדוק את האתר לפני הפעילות ולדווח שהכל תקין.
 - **מקרים מיוחדים:** כאשר מוקמים מעל 10 מתקנים או כשתנאי השטח בעייתיים יש לשקול הזמנת גוף בודק שיבדוק את עמידות ההתקנה בתנאים הספציפיים וחשמלאי שיבדוק את פריסת קווי אספקת החשמל למתקנים, הגנות נגד התחשמלות וכל דרישת חוק אחרת.

4. **ביטוח:** על המפעיל להציג פוליסת ביטוח המכסה חבות צד ג' וחבות מעסיקים.

5. **ביצירת קשר עם המפעיל יש לסכם בין השאר את הפרטים הבאים:**

סיוור מוקדם עם המפעיל, מספר ילדים, גילאים, עוזר מפעיל לכל מתקן (מתקנים עם מגלשות שני עוזרים אחד למעלה אחד למטה) מנהל אתר מתקנים בעל תעודה נוכח במקום ומנהל את האירוע ומפקח עליו, סיכוני בשטח, בטיחות חשמל ועוד...

בהזמנת העבודה יחתום המפעיל על הצהרות כדלהלן:

א. המפעיל מצהיר כי הוא יודע את נהלי הבטיחות כפי שכתובים בחוזר מנכ"ל ומתחייב ליישם.

ב. המפעיל מצהיר כי פרטי הציוד תקינים ושלמים, לרבות: חבלי טיפוס, עוגנים, מזרני בלימה, מפוחים וכבלי חשמל.

ג. המפעיל ימלא את שמו בבירור, חתימה ותאריך.

6. **הפעלת מתקנים בחוף ים או בבריכה:**

א. הפעלת מתקנים מתנפחים בים מותרת רק בחוף מוכרז (בכנרת בלבד), בנוכחות מצילים ובהתאם להנחיות מנהל החוף.

ב. הפעלת מתקנים מתנפחים בבריכה מותרת רק בבריכה מוכרזת ובנוכחות מצילים, בהתאם להנחיות המלאות בחוזר.

ג. במתקן המצוי במים שגובהם מעל 80 ס"מ רשאים להשתמש אך ורק תלמידים היודעים לשחות. על מפעיל המתקן לוודא שהתלמידים המשתמשים במתקן אכן יודעים לשחות.

ד. **חשמל:** תשומת לב מיוחדת תינתן לפריסת כבלי החשמל, באופן שלא יסכנו את הילדים.

הפעלת מתקנים מתנפחים עם מים

א. יש אישור להפעלת מתקנים מסוג מגלשת מים **ללא איגום** בלבד.

ב. יש לוודא כי הקרקע תחת המתקן יכולה לספוג כמות גדולה של מים מבלי שיקוו שלוליות.

ג. שאר המתקנים מבוססי המים אסורים לשימוש (שכשוכית, מגלשת מים עם נקודת איגום וכד').

גיל המשתתפים

א. **גילאי 4 ומעלה:** מגלשות מים קטנות (עד 90 ס"מ). יש לשקול את התאמת המתקן לגיל הילדים ולאופי התנהגותם.

ב. **גילאי 6 ומעלה:** מגלשות מים גדולות (גובה 4.10 ומעלה). יש לשקול את התאמת המתקן לגיל הילדים ואופי התנהגותם.

ג. הפרש הגילאים של המשחקים במתקן לא יעלה על שנתיים עקב שיקולים של התנהגות זהירה ובטיחות הילדים.

מפעילים: להפעלת מתקנים מבוססי גלישה (מגלשות) ומים נדרשים **2 מפעילים במתקן**. מפעיל אחד ימוקם בכניסה למגלשה ומפעיל שני בתחתית המגלשה. גיל המפעילים יהיה מעל 18 שנים.

אופן השימוש במים במתקנים מתנפחים

- א. יש לקבע את צינור המים לחלק העליון של המגלשה ולאחת מדפנותיה, כך שלא ניתן יהיה להוציאו.
- ב. יש לעשות שימוש במים הזורמים ישירות ממערכת המים הארצית, או ממאגר שעובר סינון וניקוי על פי התקנים הנדרשים בבריכות שחייה.

סביבת המתקן

- א. המשטח המקיף את המתקן צריך להיות מרוצף במרצפות נוגדות החלקה, או מכוסה דשא.
- ב. המתקן יוצב בשטח מישורי ונקי מכל מפגע, 5 מ' מכל צד.

חשמל

- א. מפוח יופעל כל זמן השימוש של המתקן.
- ב. אורכו של השרוול המתחבר למפוח יהיה באורך של לא פחות מ 2 מ'.
- ג. קיבוע המפוח אל הקרקע, ומרחקו מהמתקן ישמרו בקפידה.
- ד. המפוח יהיה יציב ומקובע ובשטח נפרד מתנועת הציבור. סביב המפוח יהיו מחסומים למניעת גישת הילדים אליו.
- ה. המפוח וכבלי הזינה בקרבת המתקן יהיו מוגבהים מהקרקע למניעת מגע עם מים או מגע של ילדים.

מפוח ומערכת חשמל לא מוגנים

תפעול מגלשות:

- א. המשלח יקפיד לשלוח את הילד הגולש בזמן נתון ושליחת הילד הבא בתור יתבצע רק אחרי שהילד הגולש יצא מהמים באופן מוחלט. כלומר, לא יתגלשו 2 ילדים בו זמנית באותו מסלול.
- ב. יש להציב הוראות בטיחות ליד כל מתקן בהתאם להנחיות וחוזר המנכ"ל לנושא הבטיחות.
- ג. למקרה שיש תקלה בניפוח המתקן יש להוציא מיד את הילד הגולש ולהרחיק את האחרים.
- ד. מתקן מנופח חלקית מהווה סכנה למשתמשים.
- ה. חובה להשתמש במפוח השייך למתקן ומותאם לו, בלבד.
- ו. הילד הגולש יגלוש במצב ישיבה בלבד כשרגליו הקדמיות לפניו וכיוון הגלישה.

שם/מקום האתר: _____ תאריך: _____

נבדקו המתקנים המתנפחים שלהלן:

_____	_____	_____	_____
.9	.5	.1	.4
_____	_____	_____	_____
.10	.6	.2	.3
_____	_____	_____	_____
.11	.7	.3	.4
_____	_____	_____	_____
.12	.8	.4	.4

הפרמטרים שנבדקו:

- במקום נוכח מפעיל בעל תעודת "מנהל אתר מתקנים מתנפחים": שם מלא ות"ז _____ .
- לכל מתקן לו נדרשת התאמה ל- ת"י 5378-יתבצע זיהוי מלא מול תעודת הבדיקה. (מתקן מתנפח המתאים לת"י 5378 הינו מתקן לשימוש עד גיל 14 ועיקרו לקפיצה וגלישה).
- תיק מתקן** – הוצג תיק תקף המכיל את כל המתקנים אשר הוצבו במקום.
- ביטוח צד ג' וחבות מעבידים** - הוצגה תעודה תקפה ומתאימה.
- אישור חשמלאי מוסמך** - הוצג אישור לכל מפוח, לפי זיהוי מלא (מספור סריאלי) .
- מפוחים** - שלמים וללא כל חשמל או חלק נע חשוף, המפוחים מוגנו ע"י אמצעי פיזי, למפוחים אל חוזר למניעת קריסתם בצורה מהירה.
- מזרני הגנה/בלימה** – הוצבו ביציאה/כניסה מהמתקן.
- הסדרנים במתקנים**-סדרן מגיל 16 שנים שעבר הדרכה ע"י המפעיל/מנהל האתר.
- בכל מתקן מוצב **סדרן** אחד לפחות אלא אם היצרן קבע אחרת.
- המתקן **מעוגן** באמצעות יתדות או באמצעי אחר כנדרש בתקן אל נק' קבועה.
- קירות טיפוס**-הוצגו רתמות טיפוס (גובה הקיר מעל 2.0 מ' חובה להרתם, גובה הקיר מעל 4.0 מ'-המפעיל יהיה בעל הסמכה מתאימה לקירות טיפוס).
- משרד החינוך אוסר על שימוש במתקנים:** שור זועם, מתקנים רטובים מכל סוג ובנגי ראן.
- פעילות מתנפחים בבריכה**-בבריכה מצילים כנדרש ע"י משרד הפנים, המתקנים מעוגנים, יש מפעיל משלח ומפעיל בתוך הבריכה, החשמל נבדק, קיימים מזרני הגנה ע"פ הצורך .

הערות: _____

מסקנות: כל התנאים הרשומים מעלה מתקיימים, המתקנים נמצאו תקינים ובטוחים לשימוש ואין הם מהווים סכנה למשתמשים בהם.

שם הבודק: _____ **ת.ז:** _____

הסמכה: מהנדס בנין / הנדסאי בנין / מהנדס מכונות (הקף את המתאים).

מספר רשום: _____

חתימה + חותמת: _____

כללים לרכיבה בטוחה על אופניים וקורקינטים חשמליים ("גלגינוע"):

- חל איסור רכיבה על אופניים חשמליים ועל גלגינוע מתחת לגיל 16.
- חובה לחבוש קסדה בעת רכיבה על אופניים חשמליים או על גלגינוע.
- יש לרכוב על אופניים חשמליים על הכביש ועל שבילי אופניים בלבד. אסור בהחלט לנוע על מדרכה!
- אופניים חשמליים מוגדרים כאופניים בעלי הספק מרבי של 250 וואט שמהירות נסיעתם אינה עולה על 25 קמ"ש. כלי רכב בעל הספק גדול יותר מחויב ברישוי, והרוכב מחויב ברשיון נהיגה.
- אסור להרכיב נוסע נוסף על גלגינוע.
- אסור להרכיב נוסע נוסף על אופניים חשמליים, למעט ילד שחובש קסדה ושטרם מלאו לו 8 שנים, ורק אם האופניים מצוידים במושב המיועד לכך.

שימו לב: תקנות החוק לשימוש ברכינוע (הוברבורד): החוק מתיר את השימוש בהוברבורד רק מגיל 16. ההקלה היחידה שקיבלו ההוברבורדים והסגוויי היא אישור נסיעה על מדרכה (בניגוד לאופניים ולקורקינטים חשמליים). זאת, במקביל להגבלת מהירות הנסיעה שלהם ל-13 קמ"ש.

המלצות והנחיות לרכיבה בטוחה:

- לפני הרכישה של אופניים חשמליים או גלגינוע, על ההורים ללמד את הילדים את חוקי התעבורה והתמרורים וכן לתרגל איתם רכיבה בטוחה.
- אין לבצע שינויים באופניים החשמליים או בגלגינוע המאפשרים נסיעה במהירות העולה על 25 קמ"ש.
- רוכבים בצד ימין של הכביש, סמוך לשפת המדרכה.
- על המדרכה ובמעבר חצייה יש ללכת לצד האופניים.
- הרוכב על אופניים לא יאחז ברכב אחר הנע בדרך.

סעו בזהירות

חלק ב': דרכי תקשורת

טלפונים חשובים בעת תכנון וביצוע פעילויות טיולים, שטח ואתגר

משרד החינוך	תיאום טיולים	חדר מצב
מרכז מידע של משרד החינוך: טלפון: 1-800-250025 מענה טלפוני: ימים א'-ה' בשעות 08:00-15:00 אתר אגף הבטיחות: http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Bitachon/HomePage.htm	לשכת תיאום טיולים: טלפון: 02-6223360 מענה טלפוני: בימים א'-ה' בשעות 08:00 עד 16:00 פקס: 053-9015222 https://mokedteva.co.il/	טלפונים 24 שעות: 02-6222211, 073-2565333 בחירום בלבד: *9267 פקס: 02-6243774 matzav@mokedteva.co.il

מזג אוויר	רשות הטבע והגנים	קק"ל
השירות המטאורולוגי תחזית מוקלטת: 03-5600600 פניות הציבור (ללא תחזית): 03-9605555 מענה טלפוני בימים: ב' ו-ה', 10:00-12:00	שח ירוק: מוקד טלפוני למידע על גנים לאומיים ושמורות טלפון 08-546666-1-800 מענה טלפוני בימים: א-ה: 08:00 עד 16:00, ו- ש: 08:00 עד 13:00 מוקד רט"ג: 08-9253321	קו ליער: טלפון 1-800-350550 פניות הציבור: טלפון 1-800-250-250 ימים א'-ה' מ-08:00 עד 15:30 http://www.kkl.org.il/

פקחי משרד החינוך

053-2272193	מישור החוף והשומרון - יואב כהן	050-6282123
053-2258766	רמת נגב ומכתשים - יוסי זגרון	053-2259486
053-2259493	נגב מערבי - אבנר רועי	053-2259252
053-2258624	ערבה תיכונה ומדבר יהודה - עוזי דביר	053-2259134
053-2259293	אילת- אפי פרכנר	053-2259837
053-2272195	שפלה דרומית וגוש עציון - שאול יגיל	050-6282107

למי צריך לפנות?

פנו ל...	במקרה של...
הלשכה לתיאום טיול	תיאום הטיול, היערכות טרם תחילת הטיול
פקחים	סיוע בתכנון הטיול, היכרות עם המסלול, בקורות במהלך הטיול
חדר מצב	סיוע במהלך הטיול בתחומי ביטחון ובטיחות: תקלות, פינוי רפואי

הידעת?

בכל "גב מפה" של מפות סימון שבילים מופיע המידע הנחוץ ליצירת קשר בעת חירום, לפי אזור המפה.